

AUTORSKÁ A DALŠÍ PRÁVA A INTERNET

AUTHOR AND OTHER LAW AND INTERNET

Dagmar Brechlerová

EuroMISE centrum, Oddělení medicínské informatiky
ÚI AV ČR, v. v. i.
Pod Vodárenskou věží 2
182 07 Praha 8

Abstrakt

Příspěvek seznamuje s některými zákony týkajícími se Internetu a věnuje se i problémům, které nejsou zákony postíženy.

Klíčová slova: Internet, Autorský zákon, Ochrana osobních údajů

Abstract

This paper describes some law about Internet and it discusses some other problems of Internet using

Keywords: Internet, author law, personal data

Úvod

Použití internetu v každodenním životě je dnes tak běžné, že se nad tím již nikdo ani nepozastaví. Zejména pro mladou generaci je svět bez Internetu zcela nepředstavitelný. Stejně jako jsou lidé závislí na drogách či alkoholu, existuje závislost na Internetu. Mnoho lidí se domnívá, že co je na Internetu, to je pravda. Taktéž se mnoho lidí domnívá, že Internet je jakýsi zvláštní svět bez pravidel, zákonů a regulí. Ovšem pro prostor na Internetu platí také určité povinnosti, a nejen práva. Jedná se např. o dodržování Autorského zákona, Zákona o ochraně osobních údajů, a mnoha dalších. Tento příspěvek chce na některé vybrané problémy upozornit zejména ve vztahu ke studentům.

Možné problémy a porušování zákonů

Mezi uživateli panuje často představa, že obsah webových stránek není vlastně ničím, je možno obsah libovolně stahovat, používat podle své potřeby, necitovat atd. Většina dětí či studentů je velmi překvapena při představě, že i zde platí autorský zákon. Obvykle totiž nemají o existenci nějakého Autorského zákona stejně ani tuchu. Pro použití citací platí dle tohoto zákona přesná pravidla. Zveřejnění na Internetu je zveřejnění jako každé jiné a proto je nutno postupovat v souladu s autorským zákonem. Bohužel děti si již během základní školní docházky navykou zcela běžně porušovat autorské právo, protože ani

rodiče ani škola je na jejich protizákonné jednání neupozorní. Mnoho dětí (ale i dospělých) ani netuší, že třeba užíváním výměnných sítí (Kazaa atd.) se mohou dopouštět trestného činu.

Setkala jsem se i se situací, kdy si pedagog ze zahraniční univerzity nepřál ani uvedení linku (odkazu) na své stránky na stránkách jedné české univerzity a požádal o jeho odstranění. Zejména ohledně uvádění linků je výklad autorského zákona různými právníky zcela odlišný.

Dalším problémem může být naopak zneužití díla studenta (tj. tzv. školního díla) samotným pedagogem. Pedagogové se často domnívají, že bakalářská, diplomová či jiná studentova práce je vlastně práce pedagoga, a že má právo ji použít např. ve svých skriptech či jinak s ní volně manipulovat. Zde se jedná o tzv. školní dílo, které se dá za určitých podmínek využít při výuce, ale vztahuje se na ně normálně autorský zákon. A stejně tak obsah stránek vytvořených studenty v rámci výuky je možno považovat za školní dílo.

Autorský zákon se vztahuje i na fotografie zveřejněné na webových stránkách atd. Proti zneužití fotografií se brání jejich majitelé za pomoci digitálního vodotisku. Rozumný uživatel Internetu ovšem dává své (či svých dětí atd.) fotografie na Internet velmi uvážlivě.

Pokud se jedná o počítačový program, je chráněn více než kniha. Proto si také tvůrce i uživatel stránek musí dát velký pozor na to, zda na svých stránkách nepoužívá či neposkytuje nelegálně software atd. To co může vypadat jako klukovina, může být ve skutečnosti trestný čin. Zejména bezpečnostním manažerům institucí (a velmi často právě vysokých škol) se běžně stává, že dostanou upozornění na možnou trestnou činnost svých zaměstnanců či studentů resp. výhrůžku od některé organizace na ochranu autorských práv.

Stejně tak poskytování (v některých zemích i stahování) softwaru či hudby a filmů může být v některých případech trestné. Je tedy nutno před tvorbou webových stránek pečlivě všechna tato možná porušení zákona uvážit, vyhnout se jim a popřípadě poučení o nich zahrnout do výuky spolu s výukou např. tvorby webových stránek. Pokud výuka tvorby webových stránek ovšem spočívá v tom, že pedagog naučí poskládat stránky ze zdrojů odcizených po Internetu (případně ještě s poučením, že „na Internetu se na to tak nehleď“), pak nedává svým studentům dobrý příklad.

Stejně tak se můžeme dostat do problémů, pokud budou veřejně přístupná na Internetu data, která by šla považovat za data osobní. Mezi ně můžeme zahrnout např. výsledky přijímacích zkoušek, ale i výsledky různých testů atd. Všechna tato data by měla být přístupna pouze danému studentovi tj. omezeně za pomoci nastavení přístupových práv a stejně musíme počítat s tím, že se někdo pokusí (a často úspěšně) tato nastavení prolomit. Také proto na řadě škol

existují přísná bezpečnostní omezení, která se týkají uchovávání zkuškových testů. Rozumný pedagog takové testy uchovává na izolovaném počítači.

Pro ochranu osobních dat (a pro ochranu dat citlivých ještě více) platí přísná pravidla daná Zákonem na ochranu osobních údajů. [1] Jakmile taková data zveřejníme na Internetu, byť přístup k nim omezíme pomocí hesla či jiného způsobu autentizace, vystavujeme se nebezpečí útoku. Proto jakýkoliv přístup k citlivým datům za pomoci použití Internetu je nutno velmi dobře uvážit.

Dalším dnes velmi závažným problémem je stažení škodlivého kódu z webových stránek. Někteří odborníci odhadují, že až 10 procent stránek je infikováno škodlivým kódem. Dříve se za rizikové stránky považovaly stránky s pornografií, dnes toto omezení zcela padlo a infikované stránky mohou být jakékoliv. Uživatel Internetu by si tohoto nebezpečí měl být vědom, používat programy pro ochranu proti tomuto nebezpečí a tvůrci stránek (resp. jejich „vlastníci“) by sami měli své stránky sledovat. Stejně tak, jako dnes již téměř každý používá programy na ochranu proti virům a spywaru, tak by mělo být běžné při pohybu na Internetu používat programy na ochranu proti stažení škodlivého kódu.

Za další problém, který se nedá právně ošetřit, ale přesto existuje, a je dobré ho zmínit, je pravdivost informací na Internetu. Vzhledem k tomu, že tato záležitost není vlastně nijak ošetřena, je jednak velmi problematické údajům na Internetu věřit, ale stejně tak je velmi problematické bránit se např. pomluvě či zveřejnění nepravd atd. Internet sice není tak anonymní, jak se řada uživatelů domnívá, ale přesto domoci se nápravy, může být velmi problematické, byť ale možné. Pokud studenti citují do kvalifikačních či dalších prací obsah stránek, je nutné jednak definovaně citovat a jednak používat zdroje i z Internetu pokud možno co nejkvalitnější.

Jsou informační zdroje, kterým je možno více méně důvěřovat (jako je např. anglická verze wikipedie, [2] která je pravidelně prověřována), ale je řada zdrojů, které jsou zcela nedůvěryhodné. Bohužel řada naivnějších uživatelů není schopna toto rozlišit. Přesto ani wikipedii nelze považovat za běžný zdroj pro citování.

Pro stránky některých organizací platí novela Zákona č. 365/2000 Sb. o informačních systémech veřejné správy, provedená zákonem č. 81/2006 Sb., která předepisuje přístupnost stránek pro handicapované osoby. I když se na danou instituci tento zákon nevztahuje, mělo by patřit ke slušnému chování každé instituce své stránky takto přizpůsobit.

Jak již uvedeno dříve, řada uživatelů považuje Internet za anonymní beztrestné rejdiště, kde je možno cokoli odcizit, kohokoliv pomluvit, cokoli dělat. Situace ale není taková. Internet není anonymní, na jeho provoz se vztahují určité zákony, závažné činnosti je možno se dopátrat. Jako příklad je

možné uvést to, že držení dětské pornografie je trestné, nyní i ČR, a v této oblasti byla právě spolupráce policí z různých zemí úspěšná. Navíc dnes i portály jako Seznam či Centrum upozorňují polici na podezření z trestné činnosti, která se odehrává za pomoci jejich prostoru. V této souvislosti je možné poznamenat, že pro ochranu dětí na Internetu, existují různé aktivity a organizace. V České republice je to organizace Saferinternet, [2] který kromě poučení pro děti, jejich rodiče a pedagogy, také poskytuje možnost telefonické pomoci a poskytuje možnost oznámit závadný obsah.

Ovšem v souvislosti s Internetem je možné zmínit se i o Zákoníku práce, protože řada organizací považuje brouzdání na Internetu v pracovní době za jeho porušení a běžně sleduje pohyb svých zaměstnanců po stránkách. Stejně tak je běžné i sledování elektronické pošty.

Další zákony, které by bylo možno zmínit, jsou zákony regulující internetový obchod, reklamu, atd. Každý, kdo hodlá Internet použít k nějaké své pracovní či studijní činnosti, měl by se těmito zákony seznámit.

Závěr

Internet je nové medium, kterým je řada lidí zcela fascinována. Může být prospěšný, ovšem může také škodit. Protože se jedná o medium nové, je zde ještě řada věcí nejasných, výklad zákonů je často protichůdný. Jistě časem dojde k určité normalizaci situace, stejně jako např. v silničním provozu. Každý tvůrce stránek i uživatel Internetu by se měl se základními zákony seznámit, aby je neporušoval.

Literatura

[1] www.uoou.cz

[2] <http://www.saferinternet.cz/>